

TÜRKİYE'DE DERECE-GÜN SAYILARI VE ENERJİ POLİTİKAMIZ*

Prof. Dr. Alpin Kemal DAGSOZ İTÜ Makina Fakültesi Makina Müh. Böl., İSTANBUL

30.04.1935'te Antalya'da doğdu. Antalya Dumlupınar ilkokulu, Niğde Ortaokulu, Adana Erkek Lisesi'ni 8ve 1958'de İ.T.U. Makina Fakültesini bitirdi. 1966'da Dr. Müh., 1971'de Doçent ve 1976'da profesör oldu. 28 kitabı, yabancı dilde 37 makale ve raporu, Türkçe 92 makalesi yayınlandı, 114 konferans ve radyo konuşması var. 2 kitabı basıma hazır durumda. İleri Isı Geçişi, Sıcaklık ölçmeleri, Proses Tekniği, Kurutma Tekniği, Sanayide Isı Ekonomisi, Güneş enerjisi, Isı Pompaları, Isı Eneji Uygulamaları, Isı Geçişinde özel Konular, Doğal Gaz ve Waermewirtschaft in der Industrie derslerinin verilmesini önerdi ve ilk defa verdi. Isı Mühendisliği Bölümü'nün kurulması için çaba gösteriyor. Et ve Balık Kurumu, Darmstadt TH, Belford IUT, Fahr AG, Sulzer AG, Institut für Land-vvirtschaft Braunschweig, Hartmann Braun firmalarında kısa, Brown Boveri ile Daimler-Benz firmalarında uzun süre misafir araştırmacı profesör olarak çalıştı.

Kemal Gani BAYRAKTAR İZOCAM Tic. ve San. A.Ş., İSTANBUL

14.01.1972'de İstanbul'da doğdu. Merkez Eczacıbaşı İlkokulunu, Özel Doğu Lisesini ve 1993 yılında Y.T.U. Makina Fakültesi Makina Mühendisliği Bölümünü bitirdi. 1995 yılında Y.T.U. Fen Bilimleri Enstitüsü Makina Mühendisliği Bölümü Enerji Programında yüksek lisans eğitimini tamamlayarak, aynı programda doktora eğitimine başladı. Halen doktora eğitimine devam ederken, İzocam Ticaret ve Sanayi A.Ş. Pazarlama Departmanı'nda Isı Geçişi ve Ekonomisi, Enerji Tasarrufu üzerine çalışmalarını sürdürmektedir.

ÖZET

Gelişmiş ülkelerin enerji tasarruf kurallarına çok önem verip hassasiyetle uygulamalarına karşın, ülkemizdeki ısı yalıtım kuralları yeterli olmamakla beraber hassasiyetle de uygulandığı söylenemez. Ülkemizde bazı ülkelere benzer Ulusal Enerji Tasarruf Politikası'nın belirlenmesi gereklidir.

Ülkemizde 16 Ocak 1985 tarihli yönetmeliğe kadar ısı yalıtım bölgeleri 4 olarak kabul edilmişken, bu tarihten itibaren ülkemizi ısı yalıtımı yönünden 3 iklim bölgesine bölünmüştür. Türkiye'de yürürlükteki ısı yalıtım kurallarına göre yapılan yapılardaki ısı kaybı, benzer iklim koşullarında Avrupa ülkeleri ile mukayese edilmesi halinde, benzer şartlardaki ülkelere göre çok daha fazla yakıt sarfına ve çevre kirliliğine neden olduğu görülecektir.

1. GİRİŞ

Gelişmiş ülkelerde hassasiyetle uygulanan enerji tasarruf kurallarının ülkemiz iklim şartlarına uygun olarak belirlenerek ülkemizde de uygulanması zorunlu hale gelmiştir.

Bilindiği üzere ülkemizde Akdeniz, Karadeniz ve kara iklimi yaşanmakta olup, ısıtma sürecinde -periyodunda- dış hesap sıcaklıkları +3°C ile -27°C gibi çok geniş bir aralıkta bulunmaktadır. Derece-Gün (DG) sayıları olarak ülkemiz ısıtma sürecindeki aralık ise 1135 ile 50498 arasındadır.

Ülkemizde enerji tasarrufu kurallarının belirlenmesinde üç ısı yalıtım bölgesi bulunmakla beraber Derece-Gün sayılarının en büyük ve en küçük değerlerinin oranının 4.45 gibi oldukça büyük bir değerde olması ve Avrupa ülkelerindeki durumu da göz önüne alınarak ısı yalıtım bölgelerinin sayısının artması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu sebeple son meteorolojik verilere göre ülkemizdeki muhtelif şehirlerimizin Derece-Gün sayılarının belirlenmesinin gereksinimi ortaya çıkmıştır.

2. DERECE-GÜN SAYISI

Konutlarda, iş yerlerinde vb. yerlerde genellikle sonbahar aylarında başlayarak ilkbahar aylarına kadar devam eden ısıtmanın yapıldığı sürece Isıtma Süreci -Isıtma Periyodu- adı verilir.

bakınız: 02 .

Tablo 2: 1980-1990 yılları arası DG_{20/15} sayıları.

ŞEHİR	YIL1	YIL 2	YIL3	YIL4	YIL5	YIL6	YIL7	YIL8	YIL9	YIL10
ADANA	1211	1052	1303	1227	1022	1042	1011	1130	1267	1082
ADAPAZARI	2177	2290	2301	2258	2181	2247	2175	2313	2055	2114
ADIYAMAN	1806	2260	2192	1782	2013	2105	2119	2131	1939	2096
AFYON	3374	2965	3271	3278	3253	3146	3174	3322	3319	3208
AGRI	4942	5198	4991	4781	3485	3534	4464	4581	4322	5008
AKSARAY	3161	3146	3080	3019	3088	3107	3225	3152	2831	3209
AMASYA	2643	2300	2613	2599	2486	2557	2568	2592	2608	2527
ANKARA	3121	3022	3132	3191	2892	3077	3011	3194	2114	2823
ANTALYA	1437	1412	1557	1577	1263	1369	1445	1447	1533	1267
ARTVIN	2857	2610	3065	2891	2759	2974	2949	2906	2971	2893
AYDIN	1480	1701	1712	1462	1623	1587	1634	1835	1549	1632
BALIKESİR	2146	2350	2247	2276	2227	2207	2401	2332	2228	2212
BATMAN	2314	2164	1947	2246	2336	2242	2447	2063	2281	1872
BILECIK	2743	2877	2950	2846	2829	2855	2815	2864	2851	2969
BINGOL	3013	3577	3406	3266	3083	3171	3176	3518	3091	3435
BITLİS	3620	3996	3680	3636	3554	3571	3601	3817	3656	3829
BOLU	3368	3428	3385	3306	3371	3243	3316	3355	3083	3455
BURDUR	2723	2871	2949	2688	2750	2702	2807	2858	2557	2752
BURSA	2142	2248	2215	2295	2163	2143	2234	2230	2347	2016
ÇANAKKALE	2037	2191	2107	2048	2070	2073	2233	2269	2114	1930
ÇANKIRI	3479	3084	3241	3421	3196	3385	3197	3409	3318	3255
ÇORUM	3141	3444	3463	3249	3414	3375	3493	3404	3312	3433
DENİZLİ	1955	2136	2233	1902	1996	2078	2105	2122	1813	2212
DIYARBAKIR	2546	2468	2670	2536	2200	2483	2499	2483	2592	2257
EDİRNE	2323	2548	2771	2828	2601	2619	2543	2551	2648	2480
ELAZIĞ	2877	3221	3068	2906	2952	2966	3057	3022	2750	3156
ERZİNCAN	3670	3383	3727	3532	3497	3351	3259	3466	3491	3158
ERZURUM	5692	5350	5599	4658	4550	4405	4522	4619	4802	4359
ESKİŞEHİR	2975	3249	3222	3211	3209	3166	3392	3268	3146	3315
GAZİANTEP	2291	2689	2622	2304	2481	2566	2482	2529	2293	2507
GİRESUN	1817	2220	2056	2114	2127	2206	2356	2254	2148	2095
GUMUŞHANE	3735	3374	3743	3638	3974	3517	4772	3824	5093	3801
HAKARI	3558	3630	3910	3647	3831	3457	3732	2779	3868	3611
İSKENDERUN	923	673	1077	966	825	841	733	869	1016	860
İSPARA	2880	3220	3171	3038	2979	3029	3207	3133	2984	2986
İSTANBUL	2198	2363	2394	2325	2292	2186	2180	2328	2162	2199
İZMİR	1305	1342	1580	1575	1414	1392	1539	1407	1587	1358
KARS	5280	4906	5706	5490	5391	4473	4719	4979	5126	4414
KASTAMONU	3473	3664	3611	3582	2554	3613	3902	3781	3722	3692
KAYSERİ	3204	3458	3628	3410	3391	3714	3614	3743	3399	3619
KIRIKKALE	2778	2688	3073	3072	2945	3024	2888	3109	2988	2950
KIRKLARELİ	2657	2595	2759	2620	2625	2668	2689	2919	2854	2564
KİRŞEHİR	3374	2981	3335	3273	3169	3211	3191	3428	3400	3362
KOCAELİ	2089	2229	2263	2148	2116	2139	2121	2231	1983	2065
KONYA	2858	3122	3037	3002	2926	3028	3308	3490	3511	3475
KUTAHYA	3289	3390	3454	3288	3105	3291	3204	3283	3185	3706
K.MARAŞ	1867	1804	2217	2211	1828	2034	2078	2041	2101	1841
MALATYA	2907	2668	3159	3018	2824	2828	2830	2903	2851	2609
MANİSA	1815	1566	1875	1772	1822	1722	1709	1987	1888	1783
MARDİN	2166	2679	2451	2224	2354	2399	2299	2455	1788	2026
MERSİN	1211	1019	1058	1182	1065	1030	1090	1085	1175	1260
MUĞLA	2279	2126	2416	2549	2139	2270	2283	2322	2245	2130
NEVŞEHİR	3535	3231	3573	3577	3438	3320	3509	3631	3597	3500
NİĞDE	3078	3454	3468	3179	3204	3330	3464	3936	3291	3481
ORDU	2254	1963	2358	2165	2237	2219	2258	2401	2306	2153
RİZE	2299	1999	2260	2233	2220	2283	2189	2435	2326	2233
SAMSUN	2143	1908	2294	2170	2227	2249	2285	2350	2270	2065
ŞANLIURFA	1657	1666	2031	1918	1626	1823	1831	1906	1982	1808
SIĞIRCI	2296	2220	2581	2407	2118	2323	2433	2371	2602	2207
SİNOP	2229	2020	2328	2197	2178	2311	2361	2564	2402	2140
SİVAS	3520	3958	3874	3629	3673	3996	4035	4211	391	4023
TEKİRDAĞ	2349	2593	2675	2417	2370	2319	2331	2468	2309	2372
TOKAT	2936	2421	2907	2899	2801	2893	2805	2910	2881	2841
TRABZON	2043	1726	2165	2031	2088	2093	2054	2289	2163	1983
TUNCELİ	2955	3385	3301	3035	3212	3024	3137	3124	2845	3344
UŞAK	2970	2710	2906	2905	2822	2710	2871	3122	3028	2800
VAN	3919	4401	4104	3862	3971	3761	3904	3889	4136	3934
YOZGAT	4166	3681	4011	3999	3780	3668	3915	4160	4089	3988
ZONGULDAK	2239	2095	2466	2227	2333	2368	2525	2485	2445	2298

Tablo 2: Ortalama DG_{20/15} sayıları ($t_i = 20^\circ\text{C}$, $t_{do} \leq 15^\circ\text{C}$).

ŞEHİR	ORTALAMA DG SAYISI	DGS mak.	DGS min.	SAPMA min. %	SAPMA mak. %
ADANA	1135	1303	1011	-0.11	0.15
ADAPAZARI	2211	2313	2055	-0.07	0.05
ADYAMAN	2044	2260	1782	-0.13	0.11
AFYON	3231	3374	2965	-0.08	0.04
AGRI	4531	5198	3485	-0.23	0.15
AKSARAY	3102	3255	2831	-0.09	0.04
AMASYA	2539	2643	2300	-0.09	0.04
ANKARA	3058	3154	2823	-0.08	0.03
ANTALYA	1431	1577	1263	-0.12	0.10
ARTVIN	2888	3065	2610	-0.10	0.06
AYDIN	1622	1835	1462	-0.10	0.13
BALIKESİR	2263	2401	2146	-0.05	0.06
BATMAN	2191	2447	1872	-0.15	0.12
BILECİK	2840	2969	2651	-0.07	0.05
BİNGÖL	3274	3577	3013	-0.08	0.09
BITLİS	3696	3996	3554	-0.04	0.08
BOLU	3331	3455	3083	-0.07	0.04
BURDUR	2766	2949	2557	-0.08	0.07
BURSA	2203	2347	2016	-0.08	0.07
ÇANAKKALE	2107	2269	1930	-0.08	0.08
ÇANKIRI	3299	3479	3084	-0.07	0.05
ÇORUM	3376	3493	3141	-0.07	0.03
DENİZLİ	2055	2233	1813	-0.12	0.09
DIYARBAKIR	2473	2670	2200	-0.11	0.08
EDİRNE	2591	2828	2323	-0.10	0.09
ELAZIĞ	2998	3221	2750	-0.08	0.07
ERZİNCAN	3453	3727	3158	-0.09	0.08
ERZURUM	4856	5692	4359	-0.10	0.17
ESKİŞEHİR	3215	3392	2975	-0.07	0.06
GAZİANTEP	2476	2684	2291	-0.07	0.08
GİRESUN	2139	2356	1817	-0.15	0.10
GUMUŞHANE	3732	4543	3374	-0.10	0.22
HAKKARİ	3702	3910	3457	-0.07	0.06
İSKENDERUN	878	1077	673	-0.23	0.23
İSPARA	3063	3220	2890	-0.06	0.05
İSTANBUL	2263	2394	2162	-0.04	0.06
İZMİR	1450	1587	1305	-0.10	0.09
KARS	5049	5706	4414	-0.13	0.13
KASTAMONU	3659	3902	3473	-0.05	0.07
KAYSERİ	3518	3743	3204	-0.09	0.06
KIRIKKALE	2952	3105	2688	-0.09	0.05
KIRKLARELİ	2695	2919	2564	-0.05	0.08
KİRŞEHİR	3272	3428	2981	-0.09	0.05
KOCAELİ	2138	2263	1983	-0.07	0.06
KONYA	3176	3511	2858	-0.10	0.11
KUTAHYA	3320	3706	3105	-0.06	0.12
K.MARAŞ	2002	2217	1804	-0.10	0.11
MALATYA	2860	3159	2609	-0.09	0.10
MANİSA	1794	1987	1566	-0.13	0.11
MARDİN	2284	2679	1788	-0.22	0.17
MERSİN	1118	1260	1019	-0.09	0.13
MUĞLA	2276	2549	2126	-0.07	0.12
NEVŞEHİR	3491	3631	3221	-0.08	0.04
NİĞDE	3389	3936	3078	-0.09	0.16
ORDU	2231	2401	1963	-0.12	0.08
RİZE	2248	2435	1999	-0.11	0.08
SAMSUN	2196	2350	1908	-0.13	0.07
ŞANLIURFA	1825	2031	1626	-0.11	0.11
ŞİRT	2356	2602	2118	-0.10	0.10
SİNOP	2273	2564	2020	-0.11	0.13
SİVAS	3883	4211	3520	-0.09	0.08
TEKİRDAĞ	2420	2675	2309	-0.05	0.11
TOKAT	2819	2910	2421	-0.14	0.03
TRABZON	2064	2289	1726	-0.16	0.11
TUNCELİ	3136	3385	2845	-0.09	0.08
UŞAK	2617	2819	2540	-0.03	0.08
VAN	3988	4401	3761	-0.06	0.10
YOZGAT	3946	4166	3668	-0.07	0.06
ZONGULDAK	2348	2525	2095	-0.11	0.08

Bir ısıtma sürecindeki Derece-Gün sayısı, ısıtma günlerindeki ısıtılan ortam sıcaklığı ile dış ortam (hava) sıcaklığı farklarının toplamına eşittir.

z

$$DG = E (t_i - t_{do})_j \text{ (Derece-Gün)}$$

j-1

Bu ifadede,

t_i : ısıtılan ortamın sıcaklığı (°C)

-iç sıcaklıkta

t_{do} : dış ortamın günlük ortalama sıcaklığı (°C) - hava sıcaklığı-

z : ısıtma sürecinin uzunluğu (gün) olarak belirlenmiştir.

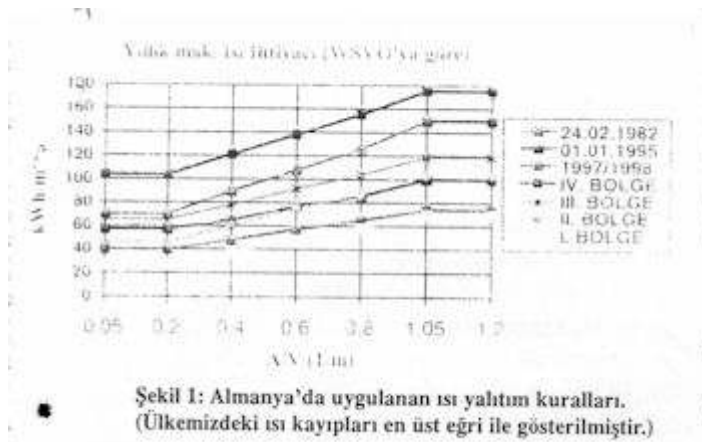
Meteoroloji istasyonlarında günlük 7, 14, 21 saatlerinde ölçülen sıcaklıklar t₇, t₁₄, t₂₁ olduğuna göre günlük ortalama sıcaklık;

$$t_{do} = (t_7 + t_{14} + 2.t_{21}) / 4 \text{ ifadesiyle belirlidir.}$$

İç sıcaklık yani ısıtılan ortamın sıcaklığı olarak genellikle yönetmeliklerde t_i - 20°C kabul edilir. Dış ortam, yani dış hava sıcaklığı olarak genellikle dış ortam sıcaklığının 15°C ve altında olduğu sıcaklıklar gözönüne alınır. Başka bir ifade ile hava sıcaklığı 15°C ve altına düştüğü zaman ısıtmanın yapıldığı kabul edilir.

Yukarıda da belirtildiği gibi çoğu ülkelerde günümüzde, t_i - 20°C, t_{do} <> 15°C olarak kabul edilmektedir. Almanya'da önceleri iç sıcaklık t_i -19°C ve hava sıcaklığı t_{do} < 12°C alınırken, günümüzde t_i - 19°C, t_{do} < 15°C alınmaya başlanmıştır.

3. TÜRKİYE'DE DERECE-GÜN SAYILARI

Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğünden temin ettiğimiz 1980-1990 yılları arasına ait muhtelif şehirlerimiz için 10 yıllık günlük sıcaklık ortalamaları değerlerinden faydalanılarak, t_i -20°C ile t_{do} küçük eşit 15°C sıcaklık değerleri üzerinden ülkemizdeki Derece-Gün - DG- sayıları yeniden tesbit edilmiştir. Bunların dışında DG20/i2 ve DG18/12 değerleri de bulunmuştur.

Tablo- 1'de DG20/15 sayıları 1980-1990 yılları için şehir merkezlerimize göre ayrı ayrı verilmiştir. Tablo-2'de ise DG20/15; yani t_i = 20°C, t_{do} küçük eşit 15°C için bulunan 10 yıllık ortalama DG sayıları görülmekte olup,

1. kolonda; 10 yılın ortalaması DG sayısı
2. kolonda; 10 yılın en büyük DG sayısı
3. kolonda; 10 yılın en küçük DG sayısı
4. kolonda; ortalama DG sayısının altındaki sapma
5. kolonda; ortalama DG sayısının üstündeki sapma şehir merkezlerimize göre verilmiştir.

4. TÜRKİYE'DE ISI YALITIM-İKLİM -BÖLGELERİ

Yapılarda ısı enerjisi tasarrufunda yalıtımın çok önemli olduğu gözönüne alınarak bundan böyle iklim bölgeleri yerine ısı yalıtım bölgeleri denilecektir. Ayrıca, ülkemizdeki ısı yalıtım kuralları incelendiğinde sadece iç duvarlarda yoğuş-mayı önleyecek şekilde belirlendikten fakat ısı yalıtımının esasta enerji tasarrufu yani yakıt tasarrufu yönünden üzerinde gereğine durulmadığını belirtmemizde yarar vardır.

DG en büyük / DGenkçük = 4.45

hatta biraz daha büyük 5 civarında, dış hesap sıcaklığı aralığı da 30°C gibi yüksek bir değerdedir. Bu verilerin ışığında ülkemizdeki ısı yalıtım bölgeleri sayısının Avrupa ülkeleri gibi 3 olması yapılarda enerji sarfının önlenmesi yönünden büyük bir noksanlıktır, hatadır.

4.2 ÜLKEMİZDE ENERJİ İSRAFI

Ülkemizde yürürlükte olan enerji tasarrufu ile ilgili yönetmelik ve standartlar ideal olmamakla beraber iyi uygulanmadıkları da bir gerçektir.

Üç katlı binaların bile gecekondular altında her türlü proje ve kontrolden uzak olarak yapıldığı ve bitmemiş vaziyette oturulduğu göz önüne alınırsa, bu tutumla enerji tasarrufu yapılacağından ve hava kirliliğinin önlenemediğinden umutsuzluğa düşülmesi kaçınılmazdır.

30 Ekim 1981 tarihli yönetmelikte 4 iklim bölgesi verilmişken 16 Ocak 1985 tarihli yönetmelikte iklim bölgeleri sayısı 3'e indirilmiştir. Mevcut Yönetmeliğe göre dış hesap sıcaklıkları 1. Bölge'de +3 / -6°C aralığında, 2. Bölge'de -3 / -15°C aralığında ve 3. Bölge'de ise -12 / -27°C aralığında değişmektedir. Bu sıcaklık değerleri ve yönetmelikte öngörülen min. ısı iletim dirençleri göz önüne alınarak yapıların çatı ve duvarlarından gerçekleşen ısı kayıpları hesaplamalarında, aynı bölge içinde şehirden şehire dış hesap sıcaklıklarına bağlı olarak farklılıklar gözlenmektedir. Bu farklılıklar 1. Bölge'de %53, 2. Bölge'de %52, 3. Bölge'de ise %47'lere varan ısı kayıplarındaki artışlarla neticelenmektedir.

Mevcut yönetmelik ideal uygulansa dahi yetersiz olması sebebiyle gelişmiş ülkelere nazaran çok daha fazla yakıt sarf edilmektedir. Muhtelif ülkelerde yürürlükte olan yapılarda ısı yalıtımı yönetmelikleriyle ülkemizdeki yönetmelik karşılaştırarak her ülkede aynı mimari projeye göre yapılan bir bina için ısı kayıpları incelenmiştir.

Bu çalışmada çıkarılan sonuçlara göre;

- Türkiye'de, sözü geçen bütün ülkelerin iklim şartları hüküm sürmektedir.
- Derece-Gün sayıları olarak Türkiye'nin 1. iklim bölgesi, Fransa'nın 1. iklim bölgesi'ne, Türkiye'nin 2. iklim bölgesi Fransa'nın 2. ve 3. iklim bölgelerine ve İngiltere'nin tamamına ve İsveç'in güney kısmına uymaktadır.
- Türkiye'de yürürlükteki ısı yalıtım kurallarına göre yapılan yapılardaki ısı kaybı, benzer iklim koşullarında mukayese edilmesi halinde sözü geçen ülkelere nazaran, yani Almanya, Avusturya, Fransa, İsveç ve İngiltere'den çok fazladır. Dolayısı ile çok daha fazla yakıt sarfı ve çevre kirlenmesi söz konusudur.

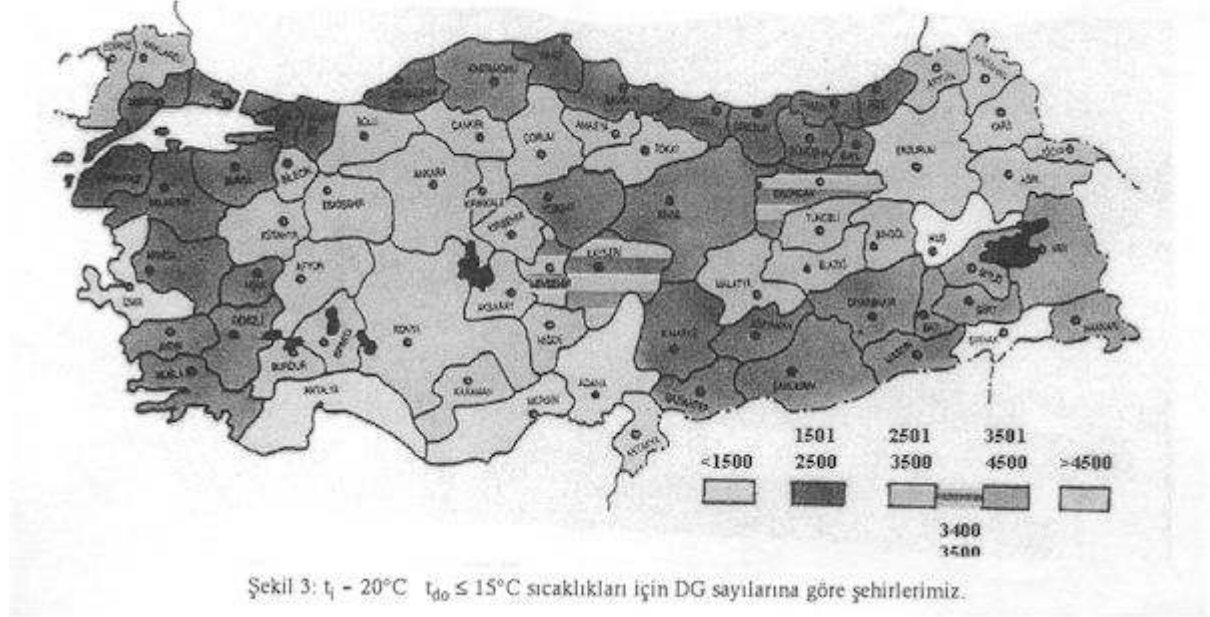
Bu çalışmada belirlendiği üzere;

- Ülkemizin 1. iklim bölgesinde Fransa'ya nazaran %46,
- Ülkemizin 2. iklim bölgesinde Fransa'ya nazaran %53,
- İngiltere'ye nazaran %27,
- Ülkemizin 3. iklim bölgesinde Avusturya'ya nazaran %20, Almanya'ya nazaran %25 ve İsveç'e nazaran %230 daha fazla ısı kaybı yani daha fazla yakıt sarfı olmaktadır.

Bu değerlerin daha iyi gözönüne serilmesi amacıyla bir ev yani bir konut başına İstanbul, Ankara ve Erzurum illerimizdeki konutlarda Fransa, İngiltere, Almanya, Avusturya ve İsveç'e nazaran daha fazla yakılan fuel-oil eşdeğer yakıt miktarları aşağıda verilmiştir.

$G_{\text{İstanbul}} - G_{\text{Fransa benzeri}}$	-	485 kg/yıl
$G_{\text{Ankara}} - G_{\text{Fransa benzeri}}$	-	734 kg/yıl
$G_{\text{Ankara}} - G_{\text{İngiltere benzeri}}$	-	415 kg/yıl
$G_{\text{Erzurum}} - G_{\text{Almanya benzeri}}$	-	624 kg/yıl
$G_{\text{Erzurum}} - G_{\text{Avusturya benzeri}}$	-	629 kg/yıl
$G_{\text{Erzurum}} - G_{\text{İsveç benzeri}}$	-	2103 kg/yıl

bakınız: 07

4.3. TÜRKİYE'DE ISI YALITIM | İKLİM-BÖLGELERİ

$t_j = 20^\circ\text{C}$ ve t_{do} küçük eşit 15°C sıcaklıkları üzerinden bulunmuş DG sayılarını

DG < 1500

1501 < DG < 2500

2501 < DG < 3500

3501 < DG < 4500 4501 < DG

Tablo-3. $t_i = 20^\circ\text{C}$ t_{do} küçük eşit 15°C sıcaklıklarında şehirlerimizin DG sayılarına göre gruplandırılması.

bakınız: 08

Tablo-3. $t_i = 20^\circ\text{C}$ $t_{do} \leq 15^\circ\text{C}$ sıcaklıklarında şehirlerimizin DG sayılarına göre gruplandırılması.

DG < 1500	1501-2500	2501-3500	3501-4500	4501 < DG
Adana Antalya İskenderun İzmir Mersin	Adapazarı Adıyaman Aydın Balıkesir Batman Bursa Çanakkale Denizli Diyarbakır Gaziantep Giresun İstanbul Kocaeli K.Maraş Manisa Mardin Muğla Ordu Rize Samsun Sinop Siirt Şanlıurfa Tekirdağ Trabzon Uşak Zonguldak	Afyon Aksaray Amasya Ankara Artvin Bilecik Bingöl Bolu Burdur Çankırı Çorum Edirne Elazığ Erzincan Eskişehir Isparta Kırıkkale Kırklareli Kırşehir Konya Kütahya Malatya Nevşehir Niğde Tokat Tunceli	Bitlis Gümüşhane Hakkari Kastamonu Kayseri Sivas Van Yozgat	Ağrı Erzurum Kars

aralıkları için sınıflandırma yaptığımızda aşağıda Tablo-3'de verilen durum ortaya çıkmaktadır.

Bu sınıflandırmaya göre ülkemiz coğrafya haritasındaki durumu Şekil-3'de görülmektedir.

Şekil-4'de muhtelif il ve ilçelerimizde ısı kaybı hesaplarında kabul edilen dış ortam sıcaklıkları işlenmiş

tdo = + 3 ile 0 C derece

= - 3 ile -6 C derece

= -9 ile -15 C derece

= -18 ile -21 C derece

= -24 ile -27 C derece aralıkları belirlenmiştir.

Örneğin, Antalya ile Burdur arasında Bucak, Adana ile Kozan, Muğla ile Marmaris, Şırnak ile Uludere, Ağrı ile Iğdır, Kastamonu ile Küre, Balıkesir ile Dursunbey arasında olduğu gibi hem dış hesap sıcaklıkları ve hem de derece gün sayıları arasında büyük farkların bulunduğunu belirtmeliyiz. Hatta Bursa ile Uludağ kayak konaklama yerleri arasında da yükseklik farkından dolayı yine derece gün sayısı ile dış hesap sıcaklık farkları bulunduğu unutulmamalıdır.

Şekil-3 ve Şekil-4 karşılaştırıldıkları zaman,

tdo- -3 ile -6°C ve 1501 < DG < 2500

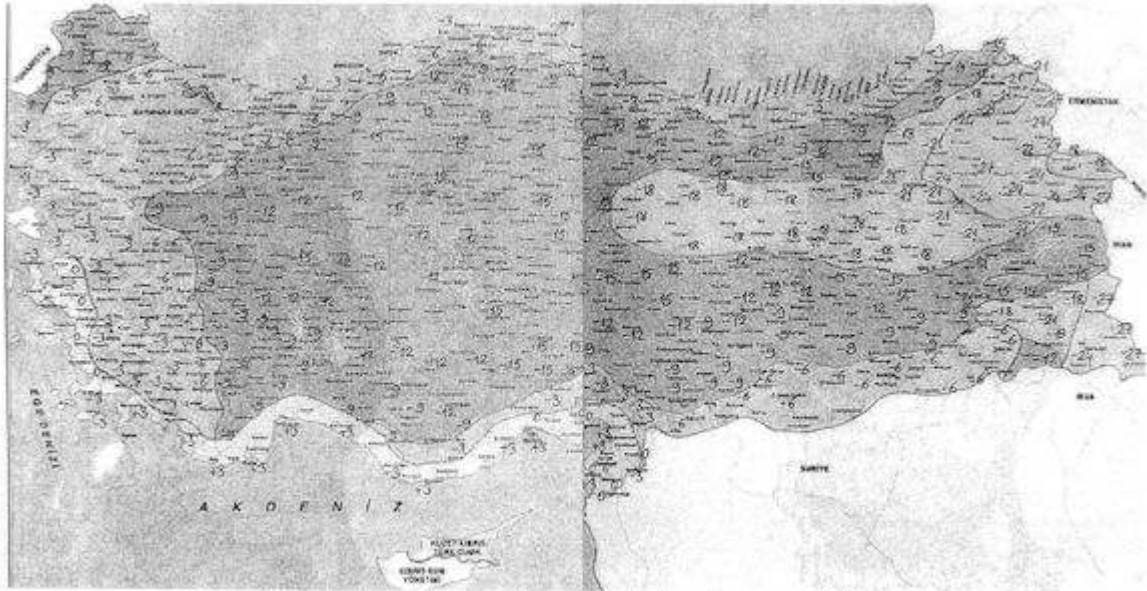
tdo- -9 ile -15°C ve 2501 < DG < 3500

tdo- -18 ile -21°C ve 3501 < DG < 4500

tdo- -24 ile -21°C ve 4501 < DG

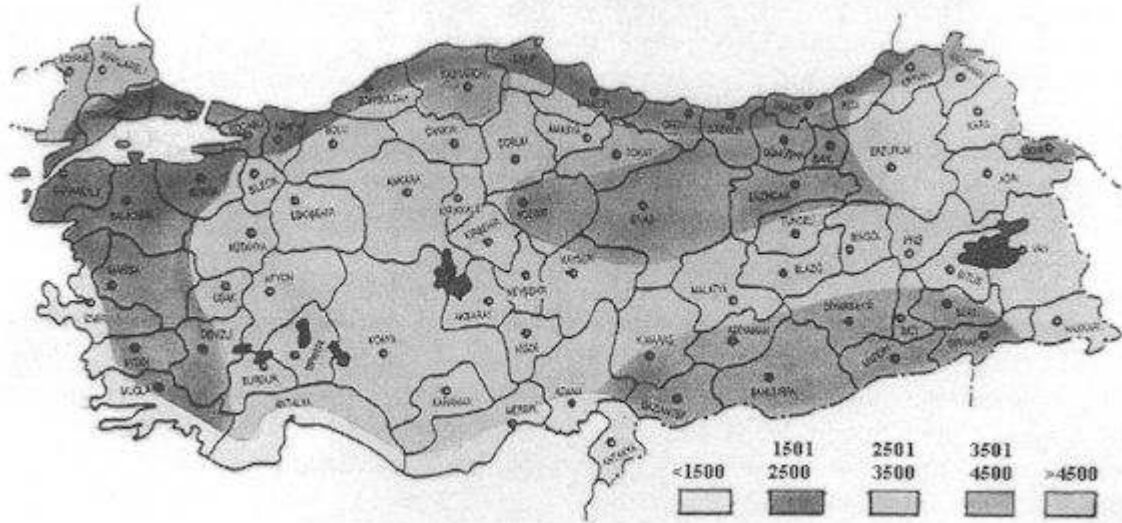
arasında ana hatlarıyla büyük bir uyum bulunduğu görülmektedir. Hatta aynı uyumun Ege ve Akdeniz kıyı şeridinde de bulunmaktadır.

bakınız: 09.

Şekil 4: Isı kaybı hesaplamalarında kabul edilen dış hesap sıcaklıkları.

bakınız: 10.

Şekil 5: $t_i - 20^\circ\text{C}$ $t_{d0} \leq 15^\circ\text{C}$ sıcaklıkları için DG sayılarına göre Türkiye'de ısı yalıtım bölgeleri.

Yukarıda açıkladığımız hususların ışığında, Türkiye'deki ısı yalıtım bölgelerinin Şekil-5'de belirtildiği gibi olmasının gerektiği anlaşılmaktadır.

Önerilen ısı yalıtım bölgelerinin sınırlarının tam olarak belirlenmelerinde, bu kısımlardaki ilçe, kasaba gibi yerleşim merkezlerini meteorolojik verilerden hareketle Derece-Gün -DG- sayılarının bulunmaları gerekmektedir. Bu konudaki çalışmalarımız devam etmektedir. Bu süre içinde gerekirse sınırların belirlenmesinde dış hesap sıcaklıklarından yararlanılması mümkün olup, hata payı da düşük olacaktır.

5. SONUÇ

Ülkemiz toplam enerji tüketiminin %35'inin gerçekleştiği konutlarımızda, enerji tüketiminin %85-90'ı ısıtma amaçlıdır. Hiçbir şeyin mükemmel bulunmamasıyla beraber yürürlükteki standart ve yönetmeliklerin ısı ekonomisi yönünden ülkemiz için beklenilenden çok uzakta oldukları bir gerçektir.

Yapılarda ısı yalıtımı kurallarının yani değerlerinin belirlenmesinde, ülkemizde enerji tasarrufu sağlanması prensibi yerine yapıların dış duvarlarının iç yüzeylerinde yoğuşmanın önlenebileceği asgari değerlerden hareket edilmiştir. Yönetmelikte verilen K değerlerine göre iç yüzey sıcaklıkları;

İstanbul için 16.3°C

Ankara için 14.8°C

Erzurum için 14.7°C

Kars için 13.9°C

çıkmakta olup, İstanbul haricinde bu değerlerin konfor şartları yönünden çok düşük olduğu anlaşılmaktadır. Kolon, hatıl, giriş vb. ısı köprüsü olan yerlerde çığ sınırının altına düşüleceği ve terleme görüleceği de şüphesizdir.

Ülkemizde enerji tasarrufu kurallarının belirlenmesinde üç ısı yalıtım bölgesi bulunmakla beraber Derece-Gün sayılarının en büyük ve en küçük değerlerinin oldukça büyük bir değerde olması, ısı yalıtım bölgelerinin sayısının artması gerektiğini ortaya koymaktadır. Belirli bölgedeki bir yapının bir yıl boyunca kaç gün süre ile, kaç derece ısıtılması veya soğutulması gerektiğini gösteren Derece-Gün değerinin büyüklüğü yapının yıllık ısı ihtiyacının ne kadar fazla olduğunu gösterir. Bu verilerin ışığında ülkemizdeki ısı yalıtım bölgeleri sayısının Avrupa ülkeleri gibi 3 olması yapılarda enerji sarfının önlenmesi yönünden bir noksanlıktır, hatadır.

Sürekli artan enerji fiyatları ve çevre kirliliği enerjinin akılcı kullanımını kaçınılmaz kılmaktadır, özellikle ülkemiz açısından önemli olan konutlarda veya işyerlerinde ısıtma amaçlı yakıt tüketiminin, Derece-Gün değerleri yardımı ile saptanan ısı yalıtım bölgeleri de göz önüne alınarak yeniden belirlenecek yönetmeliklerle azaltılması hiç de zor değildir.

Ülkemizin özellikle sosyal ve ekonomik gelişmesi, mevcut enerji kaynakları, ihracat ve ithalat dengesinde büyük payı olan petrol, kömür, doğal gaz ve benzeri enerji maddelerinin etkisi, coğrafi ve siyasal şartları göz önüne alınarak saptanacak Ulusal enerji Tasarruf Politikamız çerçevesinde hazırlanacak yönetmeliklerimiz; israf ettiğimiz enerjinin daha verimli kullanımını sağlayacağı gibi, hava kirliliğinde azalmanın yanında dışarıdan talep ettiğimiz enerji ithalatını azaltarak ödediğimiz dövizin yurtiçinde kalmasını, dolayısıyla kaynak yaratılmasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

1. Dağsöz, A.K.; "Türkiye'de Derece-Gün Sayılan, Ulusal Enerji Tasarruf Politikası, Yapılarda Isı Yalıtımı", 1995.
2. Recknagel, K, Sprenger, E., Hönnmann, W., Schramek, E.; "Taschenbuch für Heizung und Klimatechnik", 1993.
3. DİN 4701.; "Regeln für die Berechnung des Waermebedarfs von Gebäuden.", 1983.
4. TS825/Mart 1989.; "Binalarda Isı Yalıtım Kuralları.
5. ÖNORMB 8135.; "Vereinfachte Berechnung des zeitbezogenen Waermeverlustes (Heiz-last) von Gebäuden".
6. Dağsöz, A.K, özgüç, E; "Türkiye'de Yapılarda Isı Yalıtım Kuralları ve Avrupa Ülkeleri ile Karşılaştırılması.", 1989.
7. Güven, /.; "Derece-Gün Sayısı Hesabı ve Uygulaması", Yüksek Lisans Tezi., 1992.
8. Yazıcı, G.; "Derece-Gün Sayılarının Belirlenmesi", Bitirme Ödevi, 1992.
9. Bozdoğan, E. "Derece-Gün Sayılarının Belirlenmesi", Bitirme Ödevi, 1993.
10. "un systeme expert d'aide conception thermique des maisons individuelles. Centre sci-entifique et technique du batiment."
11. Swedish Building Regulation BFS 1988:18.
12. DİN 4108 "Waermeschutz in Hochbau".
13. ÖNORMB 8110 "Waermeschutz in Hochbau"
14. ÖNORM M 7500 "Heizlast von Gebäuden"
15. Regles Th-K77
16. Regles Th - g
17. Regles Th-B 85
18. "Le manuelle reglementation thermique du tertiaire n
19. "Solution techniques pour le respect du reglement thermique en maison individuelle".

Bu makale Yapıda Yalıtım Konferansı Bildiriler Kitabı 11-12 Şubat 1999 İstanbul kitabından alınmıştır.